
Existential crisis

A study to revisit the Dutch guideline 'spiritual care in palliative care'

Jan Willem Uringa

Sinds 2010 beschikt de palliatieve zorg over de richtlijn 'spirituele zorg in de palliatieve zorg'.¹ Deze richtlijn is tussen 2006 en 2010 ontwikkeld door 46 professionals uit de palliatieve zorg, waaronder 22 geestelijk verzorgers. De richtlijn is consensus-based en geschreven voor artsen en verpleegkundigen. De richtlijn spreekt over een existentiële crisis² die als volgt wordt gedefinieerd:

Soms verloopt het spirituele proces minder natuurlijk omdat de confrontatie met het levenseinde zo heftig wordt dat een patiënt angst- of paniekaanvallen krijgt of verschijnselen van depressiviteit laat zien (zie de richtlijnen Angst en Depressie). In dat geval spreken we in deze richtlijn van existentiële crisis. [...] In deze richtlijn reserveren we het woord 'crisis' voor een situatie die vanuit het perspectief van de zorgverleners vraagt om een interventie. Dit valt niet altijd samen met een spirituele zoektocht of worsteling die door een patiënt zelf als een crisis wordt omschreven.³

Volgens de richtlijn heeft iemand in het geval van een 'existentiële crisis' behoefte aan meer gespecialiseerde begeleiding. Hier ligt een rol voor artsen, verpleegkundigen, psychiaters, psychologen, maatschappelijk werkers en geestelijk verzorgers. Wat primaire focus en referentiekader betreft is de geestelijk verzorger specialist op dit terrein.⁴ De richtlijn maakt niet duidelijk in hoeverre deze hypothese door wetenschappelijk onderzoek wordt ondersteund. Hoofdvraag van onderhavige studie is hoe het concept van 'existentiële crisis' in de Nederlandse richtlijn ' zich verhoudt tot de gangbare ideeën over existentiële crisis in de palliatieve zorg, zowel in wetenschappelijke literatuur als in de klinische praktijk.

De studie heeft een verkennend karakter. Deze opzet kan helpen om een evenwichtig beeld van de ontwikkelingen te schetsen en nieuwe ideeën, tentatieve theorieën of hypothesen te genereren. De eerste fase van het onderzoek zal de inhoud van de richtlijn en funderende theorieën verkennen op het punt van existentiële crisis. Daarnaast wordt onderzocht hoe het concept van existentiële crisis in de wetenschappelijke literatuur tussen 1990 en 2014 verstaan wordt binnen de palliatieve zorg. Gezien de aard van het onderwerp en de beschikbare wetenschappelijke literatuur rond existentiële crisis, is het empirische deel van het onderzoek ontworpen als een kwalitatieve studie. Verder wordt onderzocht hoe het concept door de diverse disciplines in de palliatieve zorg wordt begrepen. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van enquêtes en focusgroepen. De steekproef binnen het sampleframe van zorgprofessionals in de palliatieve zorg zal worden uitgevoerd middels een 'voluntary response sample'.

De studie, die wordt uitgevoerd tussen 2014 en 2018, probeert de ontwikkeling van theorieën rond spirituele zorg te bevorderen. Door een kritische evaluatie van de richtlijn met empirische gegevens en een analyse van wetenschappelijke literatuur, kan deze studie een bijdrage leveren aan de wetenschappelijke onderbouwing van de richtlijn. Ook wil de studie waar het existentiële crisis betreft een bijdrage leveren aan diagnostiek en interdisciplinair samenwerken.

1 C. Leget, T. Staps, e.a.: Richtlijn spirituele zorg in de palliatieve zorg (2010), www.pallialine.nl/spirituele-zorg.

2 Op dit punt is de richtlijn Existentiële crisis uit 2006 verwerkt. Richtlijn, 1.

3 Richtlijn, 8.

4 Richtlijn, 15.